

Teološko-pastoralni tečaj 2026

Sinodalnost: izzivi, nevarnosti in priložnosti

Mag. Boštjan Dolinšek
September 2026

UVOD

Ko sem v preteklih mesecih prebiral dokumente za to zadnjo fazo sinodalnega procesa, ki jih je že pripravil papež Leon, in po drugi strani intenzivno razmišljal in pripravljaj proces pastoralne poživitev, ki ga s tem letom začnemo s Pastoralno službo na ljubljanski nadškofiji, sem se večkrat zelo konkretno vprašal, kaj naj sedaj s to sinodalnostjo in kaj nam konkretnega pravzaprav prinaša za življenje naših župnij. Ob tem sem se večkrat tudi sam zataknil pri nekem strahu, češ kam bomo prišli, če gremo tako naprej, in kaj vse od tega, kar je dobrega, se morda s tem podira. To sem imel v ozadju, ko sem pripravljaj tematiko letošnjega Teološko-pastoralnega tečaja. Torej vprašanje, kaj nam ta sinodalnost konkretnega prinaša, kaj so njene nevarnosti in kakšni so izzivi. V prvem delu se bom zaustavil pri klasičnih predsodkih o sinodalnosti, ki jih pogosto slišimo v cerkvenih krogih, in jih poskusil podreti. Potem bom v nadaljevanju kratko spregovoril o nevarnosti nekakšne lažne demokratizacije, ki ogroža celostno razumevanje ekleziologije povsod tam, kjer so sinodalnost napačno razumeli. Na koncu pa bom ponudil pet orodij oziroma kriterijev, ki v resnici niso nič novega, a so kljub temu v svojem bistvu povsem sinodalni in nam, pastoralnim delavcem, lahko služijo kot pretvorniki takšnega mišljenja v konkretno delovanje.

PREDSODKI O SINODALNOSTI

Ko duhovniki slišimo za sinodalnost, se pogosto zgodi, da zamahnemo z roko, gremo naprej in si rečemo: »kaj že spet odpiramo to temo«... Tudi sam sem – to lahko odkrito povem – začel s takšnega zornega kota. In dokler na stvari gledaš površno in od daleč, je takšno mnenje do neke mere razumljivo. Tisto, kar na prvi pogled najbolj zmoti, je to, da vse skupaj izpade kot samo govorjenje in razmišljanje brez konkretnih korakov in dejanj. Globoko v nas pa je ob vsem tem navzoč tudi strah, saj se dobesedno podirajo določeni prostori, v katerih smo do sedaj živeli in se počutili domače. In ko se te stvari pred nami podirajo, se seveda

počutimo prestrašeni, saj to od nas zahteva novo prilagajanje in spremembo načina našega obstajanja.

Prvi predsodek, ki bi ga ob vsem tem rad ovrgel, je to, da sinodalnost in sinodalno razmišljanje razumemo kot nekaj novega. Kolikokrat ste lahko v naslovih člankov v katoliških in manj katoliških medijih zasledili misel, da je papež Frančišek s tem Cerkev prinesel nekaj novega, da smo sedaj končno prišli do nekakšnega spoznanja, ki ga prej ni bilo, in da smo sedaj končno razumeli, za kaj gre. Papež tega ni nikoli rekel. Pri nas na Pastoralnem inštitutu Lateranske univerze, kjer sem študiral, je predmetnik že kar dolgo enak, in iz prve roke lahko povem, da se o sinodalnosti govori že zelo dolgo; literatura, ki sem jo pri teh predavanjih prebiral, je bila večinoma napisana davno, preden je papež Frančišek o tem začel bolj intenzivno govoriti. Pozorno branje Apostolskih del nam jasno pokaže, da je sinodalno razmišljanje od začetka krojilo življenje in obstoj Cerkve. In to isto se na bolj ali manj očiten način kaže tudi skozi celotno zgodovino razvoja Cerkve. Kaj pa so reforme drugega kot poslušanje nečesa, kar se je med Božjim ljudstvom začelo razvijati? Vse redovne skupnosti, ki so tekom zgodovine Cerkev pomlajale in poživljale, so na nek način v svojem bistvu sad sinodalne misli: poslušati, kaj Duh danes želi od nas. Sinodalnost torej ni nič novega. Vprašal pa bi se, ali ni morda to sedanje nerazumevanje sinodalne misli v resnici sad nepoznavanja Svetega pisma. Pogosto želimo razmišljati o Cerkev danes, pri tem pa zaobiti Apostolska dela, kot da smo mi pametnejši ali kot da je tisto že vse preživeto in za nas neaktualno. Ko se to začne dogajati, takrat lahko nekdo ob besedici sinodalnost res pomisli, da gre za nekaj novega. Kdor torej pravi, da gre tu za neke novodobne izume in premike, ki jih Cerkev do sedaj ni imela, v resnici samo sporoča, da ne pozna življenja Cerkve v apostolski dobi in da mu manjka znanje Nove zaveze, Pavlovih pisem in Apostolskih del.

Drug pogost predsodek, ki je povezan s sinodalnostjo, pa je misel, da bo s tem nekdo nekaj izgubil ali pridobil. Duhovniki se bojijo, da bodo izgubili nekaj, kar je njihovega, laiki pa na drugi strani zmotno mislijo, da bodo sedaj končno nekaj pridobili. V tujini se je v zadnjih letih veliko pisalo o prebujanju nekakšne laiške Cerkve, kakor da bi to sedaj pomenilo, da hierarhija in zakrament svetega reda nimata nobene veljave več. Sinodalnost nikomur ne jemlje nič. Duhovniki ne potrebujemo nasedati strahu, da bi nekaj izgubili. Tega na glas ne priznamo, a marsikdo med nami se norčuje iz sinodalnosti prav zato, ker ga je v resnici strah, da bo izgubil svoje mesto v Cerkev. Ta strah je odveč. V srcu zdrave sinodalne misli je prizadevanje za prepoznavanje karizem. In če verujemo, da duhovništvo

ni samo nekakšna zunanja funkcija ali servis, kot je bilo to do neke mere v Stari zavezi, ampak celostno življenje za Gospoda in njegovo Cerkev, potem se moramo tega veseliti. Prav to, da v preteklosti nismo znali ali pa nismo hoteli prepoznavati karizme, je pripeljalo do tega, da je duhovnik nase začel vezati praktično vse, kar imenujemo pastoral ali skrb za duše. Postal je multifunkcionalni serviser za duhovno življenje. In danes je za slovenskega duhovnika prav to tisto, kar mu predstavlja največji izziv: duhovnik, ki je že tako ali tako odgovoren za vsa področja življenja na župniji, sedaj sprejema nove in nove dodatne župnije. In to ga bo pokopalo, če nečesa ne spremenimo. Zato pravim, da je zdrava sinodalna miselnost, ki išče karizme in jih razvija, v pomoč duhovnikom pri njihovem poslanstvu. Nič ne jemlje, pač pa plemeniti in ozavešča o tistem, kar je temeljno. Na drugi strani pa je treba jasno poudariti, da ta ista sinodalna miselnost ne daje neke prevlade laikom, kakor bi si to nekateri silno želeli. Kolikokrat sem v zadnjih letih že slišal tisti – oprostite izrazu – neumen stavek, da je Cerkev pa sedaj končno postala laiška in se je rešila nadvlade duhovnikov. Takšno razmišljanje ni sinodalno. Takšno razmišljanje ni sad zrelega duha, ampak omejeno in nepopolno razumevanje sinodalnosti. Lani sem na pastoralnem tečaju v Ljubljani govoril o sodelovanju med laiki in duhovniki ter poudaril prav to, da črede – torej laikov – ni, če ni pastirja, ki bi jih držal skupaj, usmerjal in vodil. Ne moremo govoriti, da se nekaj razvija, in istočasno trditi, da drugega ne potrebujemo več oziroma da drugo umira. Sinodalnost v središče postavlja vlogo pastirja – duhovnika, ki posluša svojo čredo, z njo hodi in jo vodi. To zadnje je zelo pomembno. Pride pa do izraza šele takrat, ko damo drugim karizmam možnost sobivanja, sicer ima duhovnik – pastir – sam toliko opravka z vsem ostalim, da ne more voditi svoje zaupane črede. Sinodalnost torej ne pomeni, da kdorkoli kaj izgubi ali da kdo kaj pridobi.

Tretji predsodek, zaradi katerega se sinodalnosti otepamo, je pa občutek, da stvari izgubljam iz rok, da nam jemlje neko gotovost, ki smo jo prej imeli. Ko sem s prvim avgustom nastopil službo župnika v Šentvidu nad Ljubljano, sem začel počasi govoriti o tem, da bomo v naslednjih letih skupaj razmišljali o tem, kako preoblikovati to starodavno župnijo. In ko sem potem nadaljeval, da to vedno pomeni odpovedati se določenim okvirom, ki so do sedaj veljali, je stvar postala malce nelagodna za poslušalce. Zame pa je vse skupaj postalo neprijetno takrat, ko sem moral priznati, da odgovorov na vsa vprašanja in na vsak posamezen korak v procesu prenove pač nimam in da se bodo določene stvari sestavljale skupaj. Zavedati se, da nimamo v rokah vseh niti in da nismo mi avtorji Božjega delovanja v svetu, pač pa njegovi sodelavci, nas lahko spravi v krizo. Ne bom

rekel, da so naše župnije v zadnjih stoletjih pozabile, da je Bog avtor in središče pastoralnega delovanja, a prav zato, ker se o tem ni veliko govorilo, se je žal preveč razširila miselnost, da smo mi tisti, ki nekaj ustvarjamo. Ustvarjamo kako? Tako, kakor si zadamo, in kakor to načrtujemo. Važni so bili jasni projekti, točno določeni cilji in že vnaprej do potankosti dodelani koraki posameznega procesa. Kaj v Cerkev vnaša zdrava sinodalna miselnost? Zavedanje, da ne gre vedno samo za tisto, kar mi ustvarjamo, da ni vedno vse vnaprej določeno in jasno načrtano, ampak da je v Cerkvi Bog tisti, ki vodi, spreminja in usmerja. Niso torej pomembni samo projekti, ki jih izpeljemo, ampak tudi osebno zorenje oseb, ki za temi projekti stojijo. Sinodalna miselnost zato raje kot o projektih govori o procesih. Proces je veliko bolj nestabilen, ima veliko več odprtih točk, pri katerih Bog lahko vstopi in poseže v naše življenje.

Tudi sam sem se torej na začetku svojega študija malce odmikal od vsega, kar je dišalo po sinodalnosti, ne zato, ker bi imel dejansko kakšne jasne argumente, pač pa enostavno zato, ker so se podirali neki jasno določeni zidovi, ki so pred tem v moji glavi ustvarjali prostor mojega duhovniškega delovanja. Ti trije predsodki – torej misel, da gre za nekaj novega, občutek, da bomo nekaj izgubili, in strah, da ne držimo več vsega v svojih rokah – so pogosto mehanizem, ki nam v ozadju onemogoča, da bi sploh pogledali tej stvari v oči in se s to mislijo soočili.

Če ste bili pozorni, sem večkrat uporabil besedno zvezo »zdrava sinodalnost«. To sem naredil zato, da podčrtam obstoj različnih drugih miselnih tokov, ki so se od te zdrave miselnosti oddaljili, a se kljub temu samooznačujejo kot sinodalni in zato v Cerkvi med nami ustvarjajo še več nepotrebne razhajanja. Ti »nezdravi« – če jih lahko tako imenujem – miselni tokovi niso nič drugega kot konkretizacija tistega, kar sem prej opisal med predsodki. Prvo nevarno oddaljevanje od zdravega sinodalnega duha prve Cerkve je ta današnja napuhnjena človeška miselnost, da smo pa mi ustvarili nekaj novega – da je Cerkev do sedaj blodila po stranpoteh, da ni imela pravih načinov in prijemov, mi pa smo sedaj tako modri, da lahko vse to presežemo in končno pokažemo, kako je prav in kam je treba iti. To ni nič drugega kot napuh – napuh, ki v resnici Bogu očita, da je svojo Cerkev vsa ta stoletja pušchal samo, sedaj pa smo jo mi rešili z našo napredno mislijo, ki bo podrla vse staro in vse, kar je zmotno, in postavila nekaj novega. Prav to jedro je nemško sinodalno pot pripeljalo praktično do prepada. Rešitev za nas je v tem, da smo zvesti izročilu prve Cerkve, ki jasno kaže, kako različne vloge v Cerkvi sobivajo in se sooblikujejo. Druga nezdrava predstava sinodalnosti gre v smer poudarjanja enih in izključevanja drugih: do sedaj so Cerkev vodili duhovniki,

zda pa je prišel čas za laike in laiško Cerkev. To je primer nezdravega sinodalnega duha. Kako naj ovca vodi čredo, če pastirja ni? Včasih Cerkev naredimo tako človeško, da pozabimo na obstoj karizem, ki pastirju dajejo to, da je pastir, in ovci to, da je ovca, v plemenitem pomenu besede. In nato še tretja nezdrava izpeljava sinodalnosti, ki je nadaljevanje prej omenjenega tretjega predsodka, torej misli, da je sinodalnost kaos in da nam vzame iz rok nek red in urejenost, ki ju imamo v Cerkvi zelo radi. Če je na delu Bog, potem ni prostora za kaos. Včasih smo tako napuhnjeni, da mislimo, da smo samo mi zmožni postaviti red in urejenost, pozabljamo pa, da je Bog že davno pred nami ustvaril svet in vse, kar je, ter tako pokazal in dokazal, da je red nekaj, kar je v njegovi naravi. Nezdrava sinodalna miselnost je torej na primer govorjenje samo zaradi govorjenja, sestanki samo zato, da se sestankuje, procesi zaradi procesov. Sinoda o sinodalnosti, ki jo je pričel papež Frančišek, je na prvi pogled še ena od funkcij, ki delujejo, kot da so same sebi namen. A ne pozabimo, da je bila vodilna misel v ozadju zelo jasna: spomniti katoličane in Cerkev na to, da je potrebno skupaj gledati naprej in skupaj hoditi. Ni šlo enostavno za to, da bi se samo govorilo in govorilo ... ampak da bi se ovrednotilo razumevanje karizem v Cerkvi. Dejstvo, da se je ta sinodalni proces marsikje malce »sfižil«, da ni naredil nekih korakov in da ni obrodil zelenih sadov, pa govori o tem, da morda še nismo dovolj zreli in da je sama ideja – ki jo najdemo v apostolski Cerkvi prvih stoletij – o sinodalnosti enostavno previsok ideal, na katerega še nismo pripravljeni.

LAŽNA DEMOKRATIZACIJA

O tem želim na kratko spregovoriti v tem drugem delu. Ko smo se maja na Koordinaciji pastoralnih služb pogovarjali o tem tečaju in sem predstavil vsebino, ki sem si jo zamislil za letošnje leto, sem kot povratno informacijo dobil misel, da morda ni dobro preveč pozornosti posvečati negativnim podobam in primerom, ampak naj raje oblikujem pozitivni vidik – naj torej izpustim ali vsaj skrajšam vsebino o lažni demokratizaciji in se posvetim zadnjemu delu. Na koncu sem se odločil, da vseeno namenim nekaj trenutkov tudi tej vsebini, ne ker bi bila to sedaj kakšna žgoča tematika pri nas, ampak zato, da nanjo opozorimo, da jo tako lažje prepoznamo, če bo do nje prišlo, in se še pravočasno zaustavimo.

Dejal sem, da je sinodalnost – v tisti najodličnejši obliki, kot so jo živeli prvi kristjani – na nek način ideal, za katerega morda še nismo zreli. Ko so škofje skupaj z laiki začeli prvi krog sinodalnih srečanj, sem kar nekajkrat slišal komentar iz ene ali druge strani, da se je težko resno pogovarjati o sinodalnosti,

če pred tem nimaš prave podlage ali prave teološke formacije, iz katere bi lahko zajemal. To je po mojem mnenju eden od ključnih problemov v svetovnem sinodalnem procesu – da se je tako zelo hitelo. Enostavno se je porinilo laike in duhovnike v nek proces, na katerega niso bili pripravljeni in za katerega pogosto sploh niso poznali ustreznih orodij, ki bi jih lahko uporabili. Nekaj podobnega se kaže tudi pri nas na Slovenskem. Radi bi in veliko govorimo ter pišemo o tem, da je laike treba vključevati v takšne in drugačne pastoralne procese, a jim hkrati pred tem ne damo dovolj časa in prostora, da bi se razvili in da bi oblikovali orodja, ki bi jim pomagala. Tisto, kar imajo, je miselnost, iz katere prihajajo, ta pa je večinoma demokratična miselnost tega sveta. Zato ni tako nepomembno spregovoriti o nevarnosti lažne demokratizacije. Ljudje, ki sestavljajo današnja občestva – naj bodo to laiki ali duhovniki – vsi prihajajo iz demokratičnega ustroja sveta. Navajeni smo, in s tem v družbi ni nič narobe, da o vsem odločamo skupaj, da preštevamo glasove, da volimo, da iščemo večino. In ko smo v Cerkvi na Slovenskem začeli poudarjati pomen sodelovanja laikov, pomen župnijskih pastoralnih svetov in pomen laikov v takšnih in drugačnih skupinah, se je – sicer ne na veliko, a kljub temu – v naše strukture prikradla miselnost, da bi preštevali glasove, da bi volili, da bi se pogovarjali o tem, kdo ima večino in kdo je v manjšini. Nismo pa – po drugi strani – tem laikom uspeli predati glavnih orodij, ki jih za sodelovanje v Cerkvi potrebujemo: to so razločevanje duhov, iskanje in poslušanje Božje volje, prepoznavanje znamenj časa in kraja ter pozorno branje in razumevanje Svetega pisma. Vse to so področja, ki bi nam morala biti domača, pa smo jih malce preskočili, da bi kar takoj prišli do tistega praktičnega dela, ki je odločanje o prihodnosti.

Proces zorenja in rasti ima najprej fazo osebne spreminjanja, šele nato pa pride stopnja, na kateri posameznik lahko sooblikuje življenje Cerkve, ne da bi ostal na zgolj človeški ravni in zanemaril poslušanje Božje volje. Kaj pomeni izraz »lažna demokratizacija«? Pri nas na srečo še nismo šli predaleč, zato je sedaj idealna priložnost, da to na podlagi zgrešenih praks iz tujine preučimo, se temu ognemo in nato dejansko pograbimo za delo ter procese peljemo naprej. S tem izrazom želim opisati dinamiko, ki se vzpostavi takrat, ko skupine v župniji ali v drugih krščanskih občestvih začnejo uporabljati model, ki ga poznamo iz vsakdanjega življenja in ga opišemo kot demokratičnega – da torej ne upoštevajo več karizem, ki jih je dal Bog, ampak samo še število glasov in premoč večine. Primer iz tujine je na primer nemška sinodalna pot, kjer so na koncu glasovali o sklepih, pri teh glasovanjih pa ni štel nih drugega kakor glas večine; nobene razlike ni bilo med glasom prisotnih laikov in glasom škofov, ki so pastirji. Ali pa bolj vsakdanji

primer iz naše župnijske prakse: velika večina duhovnikov se je že znašla v situaciji, ko je bilo treba kakšno sveto mašo prestaviti na drug termin ali pa celo ukiniti kakšno mašo na podružnici, ne zaradi lenobe, pač pa iz tehtnih pastoralnih razlogov. In v takšnih primerih se pogosto, če ne skoraj vedno, zgodi, da skupina laikov želi preglasiti župnika zgolj po principu, da so oni večina in naj jih vendar posluša. V resnici jih pri tem ne moremo kritizirati, saj vsi prihajajo in prihajamo iz okolja, kjer je preštevovanje glasov običajna praksa. A prav zato pravim, da je potrebna vzgoja. To, da pri takšnih primerih ne moremo enostavno prešteti glasov, ni diskriminacija laikov niti padec v klerikalizem, pač pa gre za udejanjanje karizem. Župniku je prav zaradi duhovniškega posvečenja izročena karizma vodenja, če tako rečemo – torej ne samo *potestas ordinis* (kar bi po domače povedano pomenilo, da lahko mašuje in deli zakramente), ampak tudi *potestas iurisdictionis* (torej vodenje zaupane mu črede) – in zato je treba to njegovo karizmo, to njegovo vlogo pri odločitvah občestva, upoštevati in jo varovati. Sicer se dejansko počasi oddaljujemo od zdrave katoliške ekleziologije. In to je točka, kjer smo pri sinodalnih procesih in preoblikovanjih dejansko najbolj ranljivi. Kot rečeno – večinoma ne zato, ker bi želeli slabo, ampak enostavno zato, ker vsi prihajamo iz sveta, kjer je demokratično razmišljanje tisto najbolj klasično in drugega ne poznamo.

Kdaj pride do te nevarnosti? Takrat, ko bi radi, da v naših župnijah sinodalno odločamo, živimo in se pogovarjamo, a pred tem ne poskrbimo za pravilno formacijo laikov in duhovnikov – ne samo laikov, ampak tudi duhovnikov. Na eni strani je laike treba oblikovati v zrele katoličane, ki bodo v duhovniku oziroma župniku prepoznali ne samo nekega funkcionarja ali pa nekoga, ki ima na skrbi zakramentalni servis, ampak pastirja v polnem pomenu besede, pastirja, ki vodi, usmerja in oblikuje svojo čredo. Duhovniki na drugi strani pa potrebujejo dodatnih spodbud in dodatne formacije, ki jim bo pomagala v laikih prepoznavati sodelavce z različnimi darovi, ki torej niso samo fizični uresničevalci župnikovih načrtov, ampak dejanski sodelavci tudi, ko gre za samo vodenje. Temu se potem reče deljeno vodstvo (deljen leadership), pri čemer pastir kot vodja nič ne izgubi, laiki pa s svojim sodelovanjem njegovemu »pastirovanju« dejansko dajo dodatno vrednost. Šele ko smo enkrat tako oblikovani, smo zreli za sinodalno delovanje v naših občestvih. Mi pa bi radi preskočili to fazo formacije in takoj igrali neke nove vloge. To ne gre in je dejansko nevarno za Cerkev. Nemški primer, ki sem ga že omenil, je to žal odlično pokazal. Desetletja krajevna Cerkev ni poskrbela za pravo vzgojo laikov, potem pa so jim na neki določeni točki enostavno prepustili velik del vodilnih položajev, ker je bilo duhovnikov premalo. In laiki

so največkrat izhajali iz tega, kar so pač poznali ... torej iz ustroja, ki ga poznamo iz sveta. In zato je njihov poskus sinodalnosti padel v vodo. Najhujše pa je to, da tudi sedaj – čeprav jih je opozoril Sveti sedež in o tem govori svetovna javnost – ne priznajo, da delajo narobe, ker enostavno ne morejo preseči te logike, ki bi jo sam imenoval »lažna demokratizacija«. O tem je že v osemdesetih letih pisal Ratzinger in svaril, da lahko pride do takšnih posledic.

Kaj torej vse to pomeni za naš konkretni primer, za naš slovenski tip župnij in škofij? Če bomo v naših občestvih želeli ustvariti sinodalno vzdušje in ga živeti v načinu vodenja, odločanja, pogovorov in konkretnih dejanj, potem moramo najprej nujno oblikovati laike in duhovnike za ta način mišljenja. Spregovoriti moramo o karizmah in tako ene kot druge naučiti prepoznavati karizme, ki so Božji dar za gradnjo Cerkve. Šele ko bomo ta korak uspešno zaključili, lahko mirno stopimo naprej in pustimo, da občestva začnejo to sinodalnost živeti. Dokler se to ne zgodi, vedno obstaja nevarnost, da bomo sinodalnost narobe aplicirali in na koncu dobili parlamentarizem. Kot duhovnik na srečanju ŽPS lahko – in prav je celo nujno – povabim k skupnemu razmišljanju in skupnemu iskanju poti (temu je namenjeno poslušanje, ki ga sinodalnost tako poudarja), a na koncu ne pretehta glas večine; tisto, kar je odločilno, je pastirjeva modrost, da bo iz nabranega znal določiti smer. Ta model lahko imenujemo model pastirja v sinodalni Cerkvi: pastir posluša, združuje, spremlja in zbira karizme v eno, a na koncu je on pastir, ne množica. On torej v sinodalni miselnosti prav nič ne izgubi, dobi pa močno ozadje, ki ga prej ni imel – laike, ki njegovemu vodenju dodajo vrednost, saj verujemo, da Bog govori tudi po Božjem ljudstvu.

Toliko o tej nevarnosti nekakšne »demokratizacije«, ki nima nič skupnega s sinodalnostjo in vodi proč od katoliškega nauka o Cerkvi. Sedaj bi v zadnjem delu rad nanizal še nekaj orodij, nekaj kriterijev za sinodalno življenje v naših župnijah in skupinah.

KRITERIJI/KLJUČI/ORODJA SINODALNEGA ŽIVLJENJA

Na majski koordinaciji pastoralnih služb je celjski škof Maksimilijan Matjaž postavil zanimiv izziv, namreč oblikovanje nekaj bistvenih kriterijev ali ključev, ki bi nam pomagali videti, kako daleč smo s sinodalnostjo v naših okoljih. Začel sem torej razmišljati o tem in oblikoval pet točk, ki jih lahko imenujemo ključi ali orodja – če želimo doseči večjo sinodalnost – ali pa kriteriji – če želimo preveriti, kako daleč smo in ali dejansko živimo v tem duhu ali ne. Pri oblikovanju teh petih točk sem na eni strani upošteval tradicijo, torej zgled prve Cerkve iz

Apostolskih del, cerkvene očete in poudarke Drugega vatikanskega koncila, nato vse tisto, kar je bilo v zadnjih letih povedanega in napisanega o sinodalnosti (ki je, ne pozabimo, nekaj starega in preverjenega v Cerkvi), in končno naš slovenski prostor ter naše slovensko dožemanje cerkvenosti in pripadnosti župniji, ki je posebno in se ne da primerjati z drugimi – vsak narod ima svoj način življenja Cerkve, in prav je tako. Ko sem torej združil te tri elemente, sem prišel do petih kriterijev oziroma ključev, ki jih bom sedaj predstavil.

I. Evharistična dinamika

Prvi ključ je izhajanje iz evharistije. Sinodalnost v svojem bistvu pomeni spoštovati službe in karizme, ki jih Duh vzbuja v Cerkvi, ter jo preko njih graditi. Vse te službe in karizme pa najdejo svoj izvor v evharistiji, saj se iz nje rojeva Cerkev. Konkretno vprašanje, ki si ga torej župnija lahko postavi, je: ali so naši odnosi in naše držbe zares evharistične? Ali pretvarjamo v konkretno življenje skupnosti to, česar smo deležni v zakramentu – darovanje, ljubezen, edinstvo z Bogom in med seboj, raznolikost služb? Če gledamo življenje prve Cerkve, že lahko prepoznamo določene službe, ki so se nato tekom stoletij še dodatno razvile, torej lektorat, akolitat, diakonat, presbiterat, sprejemanje gostov in druge ... in pri tem lahko opazimo, da vse te službe prvenstveno izhajajo iz obhajanja evharistije. Se pa tam ne končajo: diakon lomi kruh, a gre zatem na delo in služi zapostavljenim. Vprašamo se torej lahko, kako tudi naše karizme danes izhajajo iz obhajanja evharistije. Pri tem pa moram takoj dodati še nekaj: sinodalnost v tem smislu ne pomeni tisoč dodatkov pri obhajanju evharistije samo zato, da bi vsi prišli na vrsto – to bi bil spektakel, gledališče. Tega ne potrebujemo. Ampak nasprotno: izhajati je treba iz vsega, kar evharistija že omogoča, in na podlagi tega nato graditi mesto določenih karizem v življenju župnij. Če me vprašate kako, vam lahko iskreno povem, da odgovora še nimam. Iščem in intenzivno razmišljam o tem, kakšen model bi lahko razvil; če ga najdem, ga bom gotovo delil tudi z drugimi.

Omenil sem še evharistično držo. Kaj bi to bilo:

- Središčnost nedelje (kako se v župniji trudimo, da bi nedelji vrnilo njeno mesto).
- Različnost služb (ki so prisotne tako v liturgiji kot tudi izven nje ... najbolje bi bilo, če bi vse službe, tudi tiste karitativne ali zgolj »tehnične«, imele svoje mesto v liturgiji, da bi se tako krepilo zavedanje zakramentalnega značaja Cerkve).

- Evharistična drža v konkretnem življenju med katoličani (odpuščanje, ljubezen, darovanje, edinost iz Boga in v Bogu).
- Razumevanje svete maše ne kot »pravice« neke župnije, pač pa kot dar (sploh sedaj v času združevanj in preureditev je treba krepiti zavest, da ima obhajanje svete maše poseben pomen in nas lahko preoblikuje v skupnost; župnije, ki postanejo ena nova celota, naj tako skupaj obhajajo evharistijo, saj preko tega postajajo eno – zakramentalno in tudi konkretno, fizično). Dokler mašujemo po podružnicah vsako nedeljo, težko računamo na to, da se bodo verniki čutili povezani v eno občestvo župnije; veliko bolj bodo pač fizično pripadali neki cerkvi, nekemu oltarju.

II. Skupaj graditi Cerkev

Drug pomemben ključ oziroma kriterij, h kateremu nas sinodalnost vabi, je ta, da izstopimo iz miselnosti, ki je dolgo (in marsikje po naših župnijah še vedno) narekovala življenje, namreč duhovnik, ki ponuja, in laiki, ki se teh njegovih ponudb udeležijo ali ne. Sinodalnost in nasploh celotna ekleziologija D drugega vaticanskega koncila, ki vse službe v Cerkvi postavlja na skupni temelj krsta, presega to miselnost in nas vabi, da začnemo govoriti o tem, da vsi »skupaj gradimo Cerkev«. To seveda ne pomeni, da duhovnik izgubi svojo vlogo ali da kdo drug lahko prevzame poslanstvo duhovnika. Nikakor. Pomeni pa, da iz krsta izhaja skupno poslanstvo: gradnja Kristusovega telesa Cerkve, h kateri vsak prispeva na svoj unikaten način glede na službo, ki jo opravlja, in karizme, ki jih je prejel.

Kaj to konkretno pomeni?

- Soodgovornost laikov (razumeti jo je treba širše od fizične pomoči pri projektih in graditi tudi med duhovniki klimo zaupanja v laiške sodelavce – ne zato, ker drugače ne bi šlo, pač pa ker je to edino tisto, kar je zares »katoliško«, če hočete).
- Pastoralno leto in njegovo načrtovanje nista »župnikov projekt«, pač pa sad premisleka celotnega občestva.
- Pastoralni ni ponudba župnika za laike, ampak način, kako celotna župnija gradi Cerkev (torej kako postaja vedno bolj Kristusovo telo – najprej duhovno, iz tega pa izvira tudi konkretno, v življenju skupnosti in kraja).

III. Živeti procese

Tretji element je – lahko rečemo – sprememba paradigme iz logike projekta v logiko procesa. Papež Frančišek – in podobno lahko zasledimo tudi v prvih besedilih papeža Leona XIV. – nas stalno spodbuja, da v Cerkvi zamenjamo logiko projektov za logiko procesov. Kaj je razlika? Projekt je nekaj popolnoma človeškega: imamo težavo ali pa neko trenutno situacijo, ki bi jo radi izboljšali – zastavimo si cilj in časovnico ter nato temu sledimo. Samo po sebi nič slabega, a hitro se lahko zgodi, da naši človeški okviri postanejo tako ozki, da vanje Bog ne more več vstopiti, da zmanjka prostora zanj, da enostavno ne računamo več na kakšna presenečenja. Bog pa – in to mi duhovniki v resnici dobro vemo – nikoli ne posega na običajen in pričakovan način, ampak je vedno presenečenje, vedno vsaj malce drugačen, kot smo pričakovali. Boga torej ne moremo vkleniti v naše načrte in časovnice, pa naj bodo še tako premišljeni in dodelani. Proces nas zato vabi, da smo pozorni tudi na osebno zorenje oseb, ki so del neke poti, da ni pomemben samo rezultat, ampak tudi sama pot. Predvsem pa nas opominja, naj se vedno znova oziramo nazaj in gledamo, kaj se je dogajalo z nami in kaj se iz tega lahko naučimo. Za slovensko realnost je to pomemben poudarek, saj se pogosto – bodisi v župnijah bodisi kot škofije – zapiramo v neke projekte, v popolnoma človeške načrte, v zastavljene cilje, pozabljamo pa na pot, ki jo hodimo, in na zorenje oseb, ki so z nami na tej poti.

Kako bi to konkretno lahko spremenili?

- Najprej tako, da po župnijah vzpostavimo čas in prostor za izmenjavo izkušenj (pogovor o nabranih izkušnjah je bogatitev za vse, pokaže osebne premike ljudi in krepi duha zaupanja; to nikakor ni stran vržen čas).
- Potem tako, da postavljamo pastoralne načrte v luči zorenja v veri in ne samo kot seznam dogodkov, ki se bodo zvrstili.
- Ob dogodkih, ki jih načrtujemo, si vedno zastaviti tudi vprašanje, kaj to prinaša za našo osebno vero in za rast župnije.
- Krepiiti odprtost za nove ideje, za spremembe, za drugačne pristope (včasih majhna sprememba v rutini delovanja lahko prinese veliko pozitivnih posledic za osebno doživljanje odnosov in vere). Če je okolje, v katero smo postavljeni, vedno enako, potem bo tudi način dela ostal enak, pa naj v teoriji še tolikokrat ponavljamo, da je treba nekaj spremeniti. Ko pa spremenimo okolje, se tudi vloge na novo postavijo – na primer župnijska pisarna, kakšna sprememba v župnijski cerkvi, v župnišču ... vse to so

pomembni elementi, ki konkretno vplivajo tudi na vloge in odnose med ljudmi.

IV. Živeti odnose

Četrty element so odnosi. Kot že poudarjeno, je treba našo usmeritev premakniti od projektov k osebam. To ne pomeni, da projektov ne potrebujemo – seveda je treba imeti načrte, ideje in projekte, sicer se nič ne premakne –, a hkrati nikoli ne smemo pozabiti, da vse, kar delamo, delamo zato, da bi ljudje, ki z nami hodijo pot vere, poglobili odnos z Gospodom; to bo namreč gradilo Cerkev. Bog je prišel reševati ljudi, ne načrtovati ali optimizirati dela. Če v središče naših odnosov postavimo Gospoda, bosta naša rast in delo deležna blagoslova. Odprtost za osebe in za odnose pa nas izziva, da gremo korak dlje od tega, kar trenutno počnemo. Župnijo pogosto razumemo kot nedeljsko sveto mašo, kot župnikovo pisarno, kjer prijavimo pogreb, krst, poroko ali pa naročimo sveto mašo, kot oratorij ali mladinsko skupino, ali pa kot župnijsko romanje ... a župnija je veliko več kot vsi ti projekti in vse te dejavnosti. Če župnijo razumemo kot osebe, ki sestavljajo čredo, in ne več samo kot teritorialno enoto s svojo ponudbo, potem moramo v to naše razumevanje župnije nujno vključiti celoto odnosov, ki jih te osebe živijo. Župnija mora tako postajati prostor, kjer bomo vsi drug do drugega krepili zaupanje, iskreno pozornost, občutek soodgovornosti ter zavedanje, da na prvem mestu niso funkcije, ki jih opravljamo, pač pa osebe, ki za njimi stojijo. To je tudi tisto, kar bo župniji v svetu dalo neko misijonarsko privlačnost.

Kako to doseči?

- Ko pripravljamo dogodke ali pastoralni načrt, se moramo najprej vprašati, kdo so osebe, ki sestavljajo našo župnijo, in kakšne so njihove duhovne potrebe, da bomo sploh vedeli, kaj potrebujemo, da bomo kot občestvo rasli.
- Pri načrtovanju začenjati pri osebah (najprej iskati talente in karizme, ki jih imajo osebe v naši župniji, in nato zanje najti službe, ne obratno – najprej imeti službe, nato pa iskati ljudi, ki jih bodo zasedli, ne glede na to, ali imajo za to karizmo ali ne).
- Ustvariti prostor in čas, kjer lahko pride do medosebnih srečanj, pogovorov in druženja (morda po nedeljskih svetih mašah ... tu se spet vrnemo k vprašanju, kako lahko kot župnija praznujemo nedeljo in ji vrnemo njeno mesto).

- Krepi zavest, da župnija ni samo ena od institucij v kraju, pač pa je način življenja (neka oseba ni le župljan in gasilec in lovec in delavec v tovarni ... pač pa je lahko veren gasilec, veren lovec, veren obrtnik ... župnija torej ni ena od institucij, pač pa zaznamuje življenje oseb na vseh področjih in na tak način radikalno zaznamuje dinamiko celotnega kraja. Dokler bomo župnijo dojemali kot »eno od dejavnosti«, bomo vedno bolj izključeni iz življenja kraja; ko pa bo župnija postala celosten način življenja oseb, bo takrat zelo konkretno prisotna v kraju, prav preko oseb, ki jo sestavljajo. Včasih koristi, če se vprašamo, ali bi bil naš kraj drugačen in kako drugačen bi bil, če v njem ne bi bilo župnije – torej če v njem ne bi živeli in delovali verni ljudje?)

V. Iskati in prepoznavati karizme

Zadnji, peti element pa je prepoznavanje karizem. Če sinodalnost pomeni način, kako graditi Cerkev, potem je naloga župnij, da se učijo iskati in prepoznavati darove, ki jih Bog obilno vzbuja v svojih vernih, da bi z njimi gradili njegovo Cerkev.

Kako to doseči?

- Že pri verouku govoriti in prepoznavati osebne darove ter iskati načine, kako te odraščajoče vključiti v življenje skupnosti.
- Naše strukture morajo postati bolj odprte za različne darove, ki jih Bog vzbudi v naši sredi (morda nam Bog preko določene karizme, ki jo bo nekdo prejel, sporoča, naj se naša župnija razvija v to smer, in temu posamezniku omogoča, da preko prejetih darov gradi občestvo).
- Duhovniki, ki so v župniji ali neki skupini, morajo opravljati službo pastirja – torej tistega, ki te karizme usmerja v eno, jih obrezuje in spodbuja k dobremu.
- Med vernimi oblikovati občutek za soodgovornost za lepoto bogoslužja ter za konkretnost Evangelija v vsakdanjem življenju.

ZAKLJUČEK

Če sedaj vse skupaj povzamemo v nekaj frazah, lahko rečemo takole:

1. Sinodalnost ni nekaj novega in brez temeljev, ampak gre za način, kako biti Cerkev; svojo utemeljitev pa ima v življenju prvih kristjanov v Apostolskih delih.

2. Sinodalnost ni parlamentarizem ali neko poenostavljeno preštevande glasov, pač pa upoštevande karizem, ki jih Bog obuja v občestvu.
3. Da lahko sinodalnost živimo, najprej potrebujemo ustrezno oblikovanje in čas za zorenje. Če to fazo preskočimo, obstaja realna nevarnost, da se bo oblikovalo neko nezdravo sinodalno mišljenje, ki vodi proč od katoliškega razumevanja Cerkve. Primer tega je nemška sinodalna pot.
4. Oblikovanje zdravih – lahko rečemo tudi sinodalnih – odnosov se začne pri postavljanju evharistije v središče. Tam, kjer župnijam to uspe, bo rodovitna zemlja za nadaljnje korake. Iz skupnega obhajanja evharistije bomo lahko tudi skupaj gradili Cerkev.
5. Eden od bistvenih premikov, ki nas čaka, je menjava paradigme: izstopiti iz logike projekta in začeti razmišljati v logiki procesov, kjer se Bogu ponudi prostor za njegovo delovanje in kjer se fokus prestavi od izpeljave dogodkov k zorenju in oblikovanju oseb, ki so vključene v proces.